

Arkeoloji

Amerika Kıtasının En Eski Kenti

Bir Güney Amerika ülkesi olan Peru'da bulunan antik Caral kentiyile ilgili yeni bulgular, bu yerleşim biriminin yalnızca kıtanın en eski kenti olduğunu değil, ayrıca hiyerarşik bir toplumsal yapıya ve yiyecek fazlasının bir değişim aracı olarak kullanıldığı bir ticaret yaşamına da sahip olduğunu ortaya koydu. Radyokarbon tekniğiyle yapılan ölçümler, kentin M.Ö. 2627-2020 yılları arasını kapsayan 600 yıl süreyle kıta sakinlerine ev sahipliği yaptığını gösterdi. And dağlarından deniz kıyısına uzanan Supe vadisinde bulunan Caral, bu durumla kıtadaki öteki kentlerden 1000 yıl daha eski. Antropolog Jonathan Haas başkanlığında Amerikalı ve Perulu araştırmacılarca yapılan ölçümler, hasır sepetlerde kullanılan saz liflerindeki karbon 14 molekülleri sayılarak yapılmış. Sazların yalnızca bir yıl yaşamaları, araştırmacılara kentin kuruluş tarihini çok duyarlı biçimde ölçme imkanı vermiş. Kentteki büyük taş yapıları inşa eden işçiler, dolgu maddesi olarak kullandıkları moloz ve çakılları, bunları içinde taşıdıkları filelerle

birlikte yapı duvarları içine bırakmışlar. Kentte bulunan ve kısmen tören alanı, kısmen de "apartman blokları" olarak inşa edilmiş yapılar, kentte başkalarını çalışmaya zorlayabilecek otoriteye ve güce sahip bir soylular sınıfının varlığına işaret ediyor. Çünkü Haas'a göre "insanlar durup dururken, 'hadi büyük bir yapı inşa edelim' demez; bunları yapmalarının nedeni, birilerinin kendilerinden bunu istemesi, ve bu isteğe uymamanın sonuçlarının ağır olmasıdır". Kentte bulunan kesme taştan istinat duvarlarıyla örülmüş altı tepeliğin en büyüğü, 160 X 150 m bir alana oturuyor ve yüksekliği 18 m. En küçüğüyse 60 X 45 metre tabana oturtulmuş 10 m yüksekliğinde bir yapı. Binalardan birinin önünde de toprağa oyulmuş, daire biçimli geniş bir tören alanı bulunuyor. Kazı bilimciler, ilk kez 1905 yılında keşfedilen antik kentin, çanak-çömlek

öncesi dönemde kurulmuş, pamuk ve meyve-sebze tarımı yapan bir topluluğu barındırdığını düşünüyorlar. Meyve ve tatlı patates, kabak, fasulye gibi çok sayıda sebzenin ekildiği yerleşimde, ayrıca balık ve öteki deniz ürünlerinin de bol miktarda tüketildiği anlaşılıyor. Eksikliği hemen dikketi çeken bir ürünse tahıl. Tahıl, ihtiyaç fazlası üretilen ve kolay bozulmadığı için görece uzun süre depolanabilen bir yiyecek türü. Bu bakımdan öteki antik yerleşim birimlerinde toplumsal farklılaşmanın aracı olarak görülüyor. İhtiyaç fazlası tahıla sahip olan soylular, bu zenginliği emek satın almak için kullanabiliyorlar. Oysa Caral ve çevresinde mısır tarımının ortaya çıkması 600 yıldan fazla zaman almış. Bu durumda, araştırmacılar Winifred Creamer'a göre "para" yerine geçen gıda maddesi, kurutulmuş balık olabilir.

Science, 27 Nisan 2001

Böcek Yiyen Atalarımız

İlk insanları avcı-toplayıcı olarak biliriz. Oysa kulağa pek hoş gelmeyen gerçek, atalarımızın karınca benzeri termitlerle ve başka böceklerle uzunca bir süre nefis köreltmış oldukları. Güney Afrika'da 1 ya da 2 milyon yıllık hominid fosillerinin bulunduğu merkezlerde ince, tahta çubuklara benzeyen kemikten aletler araştırmacıların dikkatini çekmekteydi. Uzun süre, kemik iliğini çıkarmak için kullanıldığı sanılan bu araçlar üzerinde yapılan daha dikkatli

incelemeler, bunların termit yuvalarına sokulduğunu gösteren mikroskobik yıpranma izlerini belirledi. Keşfi yapan iki araştırmacıdan biri olan Fransa'daki

Quaternay Tarih Öncesi Araştırmalar ve Jeoloji Enstitüsü'nden Francesco d'Errico "antropologlar, insan evriminde etin rolüne çok önem veriyorlar, hatta beynimizin büyümesine yol açan etkenlerden birinin avlanmak olduğunu düşünüyorlardı" diyor. "Oysa ilk hominidlerin diyetinde termit ve öteki böceklerin önemli bir yer tuttuğunda kuşku kalmadığına göre, evrimi hızlandıran, gıdadan daha farklı bir şey olmalı".

Discover, Nisan 2001